

University of Pretoria etd – Bredenkamp, D S M (2001)

'EGKR'ATEIA
in die Pauliniese hoofbriewe

D S M Bredenkamp

'EGKR'ATEIA

in die Pauliniese hoofbriewe

deur

David Samuel Milne Bredenkamp

Voorgelê ter vervulling van die vereistes vir die graad

Philosophiae Doctor:

Nuwe-Testamentiese Wetenskap

Promotor:

Prof. Dr. S. J. Joubert

**In die Fakulteit Teologie
Departement Nuwe Testament
Universiteit van Pretoria
Pretoria, Suid-Afrika
Oktober 2001**

'EGKR'ATEIA

in the principal Pauline letters

by

David Samuel Milne Bredenkamp

Submitted as Fulfilment of the Requirements of the Degree

Philosophiae Doctor:

New Testament Science

Promoter:

Prof. Dr. S. J. Joubert

**In the Faculty of Theology
Department New Testament**

**University of Pretoria
Pretoria, South Africa**

October 2001

**Opgedra aan my vrou, Suzette, my kinders, David, Paul, Rudolf,
Christiaan en Luśette,
en die Impalaparkgemeente.**

INHOUDSOPGAW

OPSOMMING.....	9
SUMMARY.....	11
HOOFSTUK 1: INLEIDING.....	13
1.1 Inleidend.....	13
1.2 Benaderingswyse.....	14
1.3 Afbakening van die betekenisveld waarbinne ἐγκράτεια val.....	15
1.4 Begrensing van hierdie studie.....	17
1.5 Vorige navorsing oor ἐγκράτεια.....	18
HOOFSTUK 2: DIE GEBRUIK VAN ἐγκράτεια IN DIE BUIE NUWE-TESTAMENTIESE LITERATUUR.....	20
2.1 Die gebruik van die begrip in die klassieke Griekse en Hellenistiese literatuur.....	20
2.1.1 Sokrates.....	21
2.1.2 Plato.....	23
2.1.3 Isokrates.....	25
2.1.4 Aristoteles.....	26
2.1.4.1 Willekeurige (berekende) of onwillekeurige (onberekende) selfbeheersing of onbeheerstheid.....	28
2.1.4.2 Selfbeheersing: 'n ingesteldheid of 'n situasie- gebonde reaksie?.....	29
2.1.4.3 Selfbeheersing en uithouvermoë.....	31
2.1.4.4 Selfbeheersing as deug.....	32
2.1.5 Plutargus.....	34
2.1.6 Stoïsisme.....	35
2.1.6.1 Inleiding.....	35
2.1.6.2 Epiktetus (c50 – c138 nC).....	38
2.1.7 Sinisme.....	41
2.1.8 Die volksgebruik.....	44
2.2 Die Joodse gebruik van ἐγκράτεια.....	45
2.2.1 Filo van Aleksandrië (c20 vC-50 nC).....	45
2.2.2 Flavius Josefus (c36-100 nC).....	48
2.2.3 Die Esseners.....	50
2.2.4 Die Septuaginta.....	53
2.3 Samevattend.....	58
HOOFSTUK 3: PAULUS SE GEBRUIK VAN ἡλικία ἡλικίαν EN ἀκρασία IN 1 KORINTIËRS.....	61
3.1 Die historiese situasie ter agtergrond van 1 Korintiërs.....	61
3.2 Teologie en doel van 1 Korintiërs.....	68
3.31 Korintiërs 7.....	74
3.3.1 Eksegese.....	75

3.3.1.1 Perikoop-indeling.....	75
3.3.1.2 Verklaring van perikoop 1 (verse 1-7).....	79
3.3.1.3 Verklaring van perikoop 2 (verse 8-9).....	98
3.3.1.4 Opmerking oor perikoop 5 (verse 17-24).....	103
3.3.1.5 Verklaring van perikoop 6 (verse 25-38).....	104
3.3.1.6 Verklaring van perikoop 7 (verse 39-40).....	109
3.3.2 Samevatting van 1 Korintiërs 7 en die hoofstuk se bydrae tot die verstaan van Paulus se gebruik van ἐγκράτεια..	110
3.4 1 Korintiërs 9.....	113
3.4.1 Eksegese.....	115
3.4.1.1 Perikoop-indeling.....	117
3.4.1.2 Verklaring van perikoop 1 (verse 1-2).....	119
3.4.1.3 Verklaring van perikoop 2 (verse 3-12b).....	120
3.4.1.4 Verklaring van perikoop 3 (verse 12c-18).....	122
3.4.1.5 Verklaring van perikoop 4 (verse 19-23).....	125
3.4.1.6 Verklaring van perikoop 5 (verse 24-27).....	129
3.5 1 Korintiërs 7 en 9 se bydrae tot die verstaan van Paulus se gebruik van ἐγκράτεια.....	147
3.5.1 Twee begrippe of nie?.....	147
3.5.1.1 Ooreenkomste tussen die twee hoofstukke.....	147
3.5.1.2 Verskille tussen die twee hoofstukke.....	149
HOOFSTUK 4: PAULUS SE GEBRUIK VAN ἐγκράτεια IN GALASIËRS.....	153
4.1 Die historiese situasie ter agtergrond van die brief.....	153
4.2 Die samestelling en aard van die brief.....	158
4.3 Teologie en doel van die brief.....	166
4.4 Eksegese van Galasiërs 5.....	175
4.4.1 Verklaring van perikoop 1 (verse 1-12).....	176
4.4.2 Verklaring van perikoop 2 (vers 13-26).....	180
4.4.3 Verklaring van perikoop 3 (hoofstuk 6:1-10).....	195
4.6 Dié hoofstuk se bydrae tot die verstaan van Paulus se gebruik van ἐγκράτεια.....	200
HOOFSTUK 5: PAULUS SE GEBRUIK VAN ἐγκράτεια AS BEVESTIGING VAN SY SKEPPENDE BENUTTING VAN KONSEPTE UIT SY LEEFWÊRELD.....	204
5.1 'n Saamgestelde portret van Paulus.....	204
5.2 Invloede op Paulus in die vorming van sy verstaan van ἐγκράτεια.....	212
5.2.1 'n Direkte vergelyking tussen die Hellenistiese en Pauliniese gebruik van ἐγκράτεια.....	212
5.2.2 Slaan die Hellenistiese Judaïsme dalk die brug tussen die Grieke en Paulus?.....	218

HOOFSTUK 6: 'N HISTORIESE OORSIG VAN DIE VERSTAAN EN GEBRUIK VAN DIE BEGRIP ἐγκράτεια IN DIE KERK.....	226
6.1 Latere ontwikkelinge rondom die gebruik van die begrip ἐγκράτεια in die Pauliniese skool.....	228
6.1.1 Die agtergrond van die briewe aan Timoteus en Titus..	228
6.1.2 Deugdelike manne en vroue in die kerk.....	229
6.1.2.1 Titus 1:5-9.....	231
6.1.2.2 Ἀκρατής in 2 Timoteus 3:3.....	234
6.1.3 Die funksie van ἐγκράτεια as deel van die beskrywing van 'n ouderling.....	235
6.1.4 Is die 'vryheid van beheerstheid' nog in lyn met Paulus se eie bedoeling?.....	235
6.1.5 Skuif die fokus na seksuele onthouding – asketisme en die selibaat?.....	237
6.2 Ontwikkelinge rondom die gebruik van die begrip ἐγκράτεια by die Apostoliese Vaders.....	238
6.2.1 Die eerste brief van Klemens aan die Korintiërs.....	239
6.2.2 Die brief van Polikarpus aan die Filippense.....	240
6.2.3 Die brief van Barnabas.....	241
6.2.4 Die tweede brief van Klemens aan die Korintiërs.....	241
6.2.5 Die Herder van Hermas.....	242
6.2.6 Samevatting van die Apostoliese Vaders se gebruik van die begrip ἐγκράτεια.....	243
6.3 Die ontwikkeling van verskillende vorme van onthouding en asketisme.....	243
6.3.1 Die Skrifgebruik van die askete.....	244
6.3.2 Die fundering van verskillende vorme van onthouding en asketisme.....	247
6.3.3 Klemens van Aleksandrië en 'n selfbeheerste lewe.....	251
6.3.4 <i>Enkratisme</i>	253
6.3.5 Origenes.....	254
6.3.6 Die ontwikkeling van die selibaat.....	255
6.4 Samevatting.....	256
ADDENDUM: AKTUALISERING VIR DIE KERK VAN VANDAG.....	260
BIBLIOGRAFIE.....	263

OPSOMMING

In hierdie werk word 'n studie gemaak van die gebruik en verstaan van die begrip ἐγκράτεια (selfbeheersing) in die Pauliniese hoofbriewe. Eers word die gebruik van dié begrip in die literatuur buite die Nuwe Testament nagegaan. Daaruit blyk dit dat ἐγκράτεια 'n kardinale deug is in noue verband met σωφροσύνη (matigheid), een van die vier basiese Griekse deugde. Die klem val sterk op die ontwikkelde mens se vermoë om homself te beheer deur yserse selfdissipline. Die gedagte van selfbeheersing is egter vreemd aan die Ou-Testamentiese tradisie, maar kom, via die gehelleniseerde Wysheidsliteratuur, tog die Judaïsme rondom Paulus se tyd binne.

Uit 'n eksegetiese studie van Paulus se gebruik van verskillende vorme van die begrip ἐγκράτεια in 1 Korintiërs 7:5, 9 en 9:25, asook Galasiërs 5:23, blyk dit dat hy ἐγκράτεια sien as deel van die liefde waarmee gelowiges mekaar bedien binne die ruimte van die vryheid waartoe gelowiges in Christus geroep is. Dit spruit uit goddelike bemagtiging en leiding, want dit is deel van die vrug van die Heilige Gees. Hoewel Paulus die begrip ook as 'n deug hanteer, is dit nie vir hom primêr 'n persoonlike karaktertrek nie, want dit dui vir hom veral op die beheerste en opofferende behartiging van regte en voorregte binne verhoudinge in die geloofsgemeenskap. Daarvan is sy eie apostelskapstyl 'n voorbeeld, want hy is bereid om sy reg op vergoeding vir die uitdra van die evangelie, prys te gee. Om dit toe te lig, gebruik hy die beeld van 'n atleet wat, met die oog op sy doelwitte, bereid is om sekere regte prys te gee. Gelowiges behoort ook so weldadig teenoor mekaar te wees.

Tog is dit so dat, wat betref die beheersing van seksuele drange, Paulus se gebruik van ἐγκράτεια verder gaan. Sonder om die huwelik te veroordeel, is hy van mening dat aan 'n baie duidelik afgebakende groep gelowiges die gawe gegee is om, sonder probleme, hulle seksuele drange in toom te hou. Vir hulle raai hy aan om, binne die selibaat, hulle soveel te meer diensbaar toe te wy aan die Here.

Wanneer Paulus se gebruik van ἐγκράτεια met die gebruik buite die Nuwe Testament vergelyk word, bevestig dit sy skeppende benutting van konsepte uit sy leefwêreld. Nie die klassieke of Hellenistiese verstaan van ἐγκράτεια nie, maar wel die gehelleniseerde Judaïsme van die Septuagint verskaf die ruimte waarbinne Paulus ἐγκράτεια leer ken het. Tog is sy hantering van dié begrip innoverend oorspronklik. Deur die Christelike siening van ἐγκράτεια weg te draai van die Hellenistiese selfgesentreerdheid en te fokus op 'n liefdevolle en altruïstiese hantering van vryhede en regte, het hy die begrip volledig gekersten.

'n Studie van die kerk se interpretasie van Paulus toon duidelik aan dat die kerk Paulus meestal misverstaan het en ἐγκράτεια weer verstaan en hanteer het as die klassieke en Hellenistiese deug van **selfdissipline**. Dit lei tot die uitgebreide voorkoms van asketisme en die selibaat in die kerk. Ook sekere sieninge wat lei tot werkheiligheid en piëtisme kan daarheen teruggevoer word.

SLEUTELTERME:

ἐγκράτεια

selfbeheersing

selfdissipline

deug

vrug van die Heilige Gees

gawe

selibaat

asketisme

vryheid

regte

1 Korintiërs 7

1 Korintiërs 9

Galasiërs 5

SUMMARY

This work embarks on a study of the use and interpretation of the term ἐγκράτεια (self-control) in the principal Pauline letters. But, first of all, a study is made of the use of this term in the literature outside the New Testament. It becomes clear that ἐγκράτεια was a cardinal virtue closely associated with σωφροσύνη (temperance), one of the four basic Greek virtues. The emphasis fell particularly on the educated person's ability to control himself through strict self-discipline. However, this idea of self-control is alien to the tradition of the Old Testament. Only through the Hellenised Wisdom literature it became part of the Judaism of Paul's time.

Through an exegetical analysis of Paul's use of the modes of the term ἐγκράτεια; in 1 Corinthians 7:5, 9 and 9:25, as well as in Galatians 5:23; it becomes clear that to him ἐγκράτεια was part of the love with which believers served one another, within the freedom to which Christ has called them. It was the result of divine empowerment and control, because it was part of the fruit of the Holy Spirit. Although Paul also utilised the term as a virtue, to him it was not primarily characteristic of a person, but rather characterised the restrained and sacrificial managing of rights and privileges in relationships within the faith community. His own style of apostleship was a good example, because he willingly gave up his right to receive recompense for preaching the gospel. He illustrated this behaviour with the metaphor of an athlete's willingness to disregard certain rights with the eye on his goal. Believers should similarly be charitable towards one another.

Nevertheless, regarding the control of sexual desires, Paul went a little further in his use of ἐγκράτεια. Although he did not denounce matrimony, it was his opinion that a distinctly demarcated group of believers received the gift to easily control their sexual desires. He advised them to stay celibate in order to devote themselves even more to God's service.

Comparing Paul's utilisation of ἐγκράτεια with the use of writers outside the New Testament, confirms his creative harnessing of concepts from the cultures in his environment. But it was not the classical or Hellenistic interpretation of ἐγκράτεια that influenced him. The Hellenised Judaism of the Septuagint formed Paul's concept of ἐγκράτεια. Nevertheless, his utilisation of the term was innovative original: by angling the Christian view away from the Hellenistic self-centredness, and focusing it on a loving and altruistic managing of rights and liberties, he thoroughly christianised the term.

A study of the church's understanding of Paul reveals that his use of ἐγκράτεια was mostly misunderstood. Again the term was understood and utilised as depicting the virtue of **self**-discipline in the classical and Hellenistic sense of the word. This, in turn, led to widespread incidence of asceticism and celibacy in the church. Even some views that lay behind modern day legalism and pietistic tendencies, originated from this understanding by the church of ἐγκράτεια.

KEYWORDS:

ἐγκράτεια
self-control
self-discipline
virtue
fruit of the Spirit
gift of the Spirit
celibacy
asceticism
freedom
right
1 Corinthians 7
1 Corinthians 9
Galatians 5